ıkları talan etmiş şu güzel ülkeyi."

- Şöyle bir şey 70'ten itibaren bu ülkeyi yönetenler hiçbir anlamda halk için yönetmediler. Halk onlar için sadece bir oy deposuydu. Her şeyi halk adına düşündüler ve karar verdiler, halkı göz ardı ederek yaptılar bunu. Bugün geldiğimiz noktada hâlâ çok komik 2012'de bulgur, mercimek veriliyor. Dilenci bir halk yaratılıyor. Türkiye'nin son 30 yılını anlatan bir roman olduğu için bunu vurgulamamak olmazdı. Benim derdim biraz bugünden geriye doğru gitmek, hem Türkiye'yi göstermek, hem o yönetenlerin -ben muktedir diyorum onlara-, o muktedirlerin durumunu gözler önüne sermek. Oğuz Sipahi karakteri yıllarca bu işlere bakmış bir başkomiser, fakat her şeyi bilmiyor, zamanla bazı şeylerin farkına varmaya başlıyor. Bugün de öyle değil mi? Özal sonrasında o köşeyi dönelim diyen bir sürü yazar, tırnak içinde kendini aydın sananların desteklediği politikaların ya da dile getirdikleri o şeylerin –her neyse onlar- ne kadar saçma ve kof olduğunu hayat göstermedi mi herkese?

"KURUMLARIN İÇİ BOMBOŞ. BU BÜYÜK BİR SALDIRI!"

- Tüm bunları yazarken bütün kurumların içinin bomboş olduğunu da sıkça imliyorsunuz romanda.

- Tabii ki, boşaltıldı ve bu ısrarla yapılan bir şey, büyük bir saldırı. Üniversitelere bakın mesela, temelden ilerliyorlar...

- Emniyet İstihbarat mesela... Romandaki İsmail karakteri gibi onlar da hep şikâyet halindeler, işte bizi temizleyecekler, başkalarını oturtacaklar, eskisi gibi değil, hiçbir şey yapamıyoruz gibi... Hani en "derin"ler bile karışık durumda misali!

- Bugün gerçek hayatta da aynen öyle değil mi? İktidar dediğimiz şey işte, hadi bilmem kaç bakan varız, biz yönetiyoruz ülkeyi yok böyle bir şey. İktidarın olduğu her yerde bir derin devlet vardır. Derin devlet de civa gibidir nerede boşluk varsa orayı doldurur. Bugün gazetelerde açıklanıyor birbiri ardına son 30 yıldır Türkiye'de inanılmaz gizemli şekilde kaybolan adamların, öldü denilen ya da intihar etti denilen adamların büyük çoğunluğunun bir plan doğrultunda ortadan kaldırıldıklarını görüyoruz.

- Kar taneleri... Kar amma da yağıyor romanda...

- Avutuyor kahramanı, kar yağmasını seviyor o da. Sonda da diyor ya bütün kötü şeylerin üzerine örttüğü için seviyorum diye. Türkiye'de bir şey olsun ve her şeyin üzeri kapansın diye bekleme durumu vardır ya bu da odur aslında. Ama o kadar çok günah var ki ne karla ne başka bir şeyle örtülecek gibi değil. Bir hesaplaşma olmadan olmaz. Bugünkü muktedirlerin dile getirdiği bir hesaplaşmadan bahsetmiyorum ben. Halk adına, halkın yararına bir hesaplaşma olmadığı sürece Türkiye bu şekilde devam edecektir. Ama her şeye rağmen umudum var. Doğanın kanunudur havaya atılan bir şey mutlaka yere çarpar ve yükselir. Türkiye 80'lerde havaya atıldı, son 20 yılda hızla yere doğru iniyor. Belki bir çarptık, biraz dağıldık ama henüz tam farkında değiliz, sonra yine yükseleceğiz. ■

gamzeakdemir@cumhuriyet.com.tr

Beş Parasızdın ve Kadın Çok Güzeldi/ *Derviş Şentekin/ Kırmızı Kedi Yayınevi/ 288 s.*

Richard Zimler'in yeni romanı

Varşova Anagramları'nın izinde

Richard Zimler, Türkiye'li okuyucuların yakından tanıdığı bir isim. Daha önce Türkçeye çevrilen *Lizbon'un Son Kabalacısı* ve *Geceyarısı'nın Peşinde* romanlarıyla okuyucusunu büyüleyen Zimler, yeni kitabı, *Varşova Anagramları* ile bambaşka, labirentlerle dolu bir dünyaya adım atıyor.

❐ Ahmet BOZKURT

Richard Zimler saf bir sesin içrek tonunu her satırında hissedeceğiniz *Varşova Anagramları* romanına bildik bir yazınsal oyunla başlangıç yapıyor. Çünkü yazar gerçekte elinizde tuttuğunuz romanı yazmamıştır. İronik bir kurgusal yazın tekniği olarak yazarın metnin kendisine ait olmadığını iddia etmesi ilk defa karşılaştığımız bir durum değildir, son olmayacağı da kesin. Anlatı geleneğinde çokça başvurulan bu yöntem beraberinde hep bir sır perdesinin aralanması isteğini taşır. Fakat yazar bu oyunu oynarken yalnız başına olmak istemediği için kendisine ortak olarak, tanık olarak okuyucularını seçer. Okuyucular da buna dünden razıdır zaten. Çünkü artık yazılan ve okunan metin hiçbir şekilde yazara ait değildir. Yazar metni aktaran dolaysız bir aracıdır. Roman geleneği böyle pek çok örnekle doludur: Cervantes'in *Don Quijote*'de, Umberto Eco'nun *Gülün Adı*'nda, Oğuz Atay'ın *Tutunamayanlar*'da ve daha pek çok yazarın anlatılarında ustalıkla kurguladığı bu biçem romana başlarken oynanan oyunun da ilk habercisidir aslında.

Richard Zimler'in yapıtı Solmaz Kâmuran'ın akıcı Türkçesiyle güç kazanıyor.

BİTİMSİZ OYUN

Zimler'in romanı da böyle bir ön anagramla açılıyor. Romanın eksen karakteri ve aynı zamanda anlatıcısı olan Erik Kohen'in *Varşova Anagramları* kitabı yazara göre Yidişçe yazılmış bir elyazmasıdır. Yazarımız ise bu elyazması kitabı 2008 yılında Varşova'nın Muranow semtinde küçük bir apartmanın zemin tahtalarının altında bulmuştur. Bu ev ise Yahudi gettosundan hayatta kalmayı başarabilen Heinek Corben'e aittir. Kitabın Erik Cohen'e ait olduğu bilgisini yayıncının notu olarak dillendiren yazar oynayacağı oyuna bir gerçeklik perdesi örmeyi düşünmektedir. Oysa yazarın kitaba başlarken oynadığı bu türden oyunlar, metni esrarengiz ve ucu açık kılma adına yapılan tüm köşe kapmacalar hiç de yeni bir şey değildir.

Zimler'in akışkan, kıvrak anlatımında sonun başlangıcına dair verilen bu ilk veriler aslında bu bitimsiz oyunun, ironinin ilk habercisidir.

GETTODAN SESLER

Varşova Anagramları'nı şimdiye kadar yazılmış pek çok Yahudi soykırımı ve getto anlatılarından farklı kılan en temel özelliklerinden biri ise tarihsel ve kültürel pek çok simgeyle örülü olan bu ustalıklı polisiye kurgusudur. Aynı zamanda romanın içinde yer aldığı mekânsal düzlemi de hesaba kattığınız vakit karakter ve durum öykülerinin gerçekliği okuyucuyu daha da şaşırtacaktır. 1940 yılında, herkes için zamanın farklı aktığı bir dönemde Polonya Yahudileri'nin Naziler tarafından küçük bir gettoya hapsedilmesi ve sonrasında yaşanan ilginç olaylar romanın ana izleğini oluşturuyor. Kendi sürgününe çok önceden razı olan Erik Cohen de bu gettoya hapsedilen Yahudilerden biridir. Yaşlı bir psikiyatr olan Cohen yeğeni Stefa ve onun küçük oğlu Adam ile küçük bir apartman dairesine yerleşir. Varşova gettosuna ilişkin pek çok gözlemin ve insan ilişkilerinin yer yer Cohen'in psikanalitik bakışından veriliyor olması da romanın ayrıcalıklı ara birimlerinden birini oluşturuyor. Gettoda her şey sınırlıdır, yiyecek ve temel ihtiyaç maddeleri de karaborsadan temin edilmektedir. Yahudiler için zorlu günler başlamıştır, herkes hayatta kalabilmek için bir şekilde yaşam kavgası vermeye başlar. Romanın kurgusal düzlemde başladığı asıl nokta da burasıdır zaten. Her şey bir sabah Adam'ın cansız bedeninin gettoyu çevreleyen çitlere bağlanmış şekilde bulunmasıyla başlar. Adam bacakları kesilerek öldürülmüştür. Cinayetlerin diğer çocuklarla devam etmesi herkeste bir korkuya ve huzursuzluğa yol açar. Erik yeğeninin intikamını almaya yemin eder. O günden sonra tehlikeli ve sırlarla dolu bir araştırma Erik'i bekler. Bu araştırmasında ise yanında her zaman arkadaşı Izzy olacaktır.

YARIM KALAN GÖREV

Varşova gettosu acımasız bir yokluğun tescilini sunuyor okura. Yaşanan travmaların ve soykırımın soğuk yüzü ile karşı karşıya bırakılan okur *Varşova Anagramları*'nda aslında hem tanıdık hem de fazlasıyla yabancısı olduğumuz bir dünyaya adım atmaya başlıyor. Romanın kurgusu ile eşanlı yürüyen böyle bir süreçte yazarın dillendirdiği pek çok durum duygu-karakter yoğunluklarının da romana ustaca yedirilmesini sağlıyor. Romanın anagramlarla örülü gizemli dünyası azap içerisindeki ruhların tamamlanmamışlık içerisindeki bu dünyaya geri dönüşlerini mümkün kılıyor. Yahudi geleneğine ait pek çok metafizik öğenin işlerlikli bir şekilde kullanıldığı romanda dünyaya geri dönen bir hayalet olarak tanımlanan İbbur *Varşova Anagramları*'nın kurgu döngüsünün en incelikli yönünü oluşturuyor. Yarım kalmış görevini tamamlamak için dünyaya geri dönen Erik Kohen'i yalnızca Heinek adında birinin görmesi ve yalnızca onunla iletişim kurabilmesi romanın aracısız olma haline de modern anlatı içerisinde getirilen bir çözüm olma özelliğini taşıyor. Heinek kartakteri kilit önemde bir role sahip. Umberto Eco *"bir roman yorum üreten bir makinedir"* demişti. Heinek karakteri de romanın labirentleri içerisinde okuyucuya eşlik edecek bir yol gösterici konumuyla alabildiğine geniş bir yorum üretme makinesi ile karşı karşıya bulunduğunuzu size sürekli hatırlatıyor. Solmaz Kâmuran'ın akıcı Türkçesiyle güç kazanan Zimler'in yapıtı çok yönlülüğü ile hem polisiye türünün hem de romana içrek tüm biçemsel yapıların sürükleyici birlikteliği içerisinde tarihsel bir gerilimle harmanlanmasıyla da gizeminin çözülmesini bekleyen özgün bir yerde okuyucusunu bekliyor. ■

Varşova Anagramları/ *Richard Zimler/ Çeviren: Solmaz Kâmuran/ Sayfa 6 Yayınları/ 320 s.*